

◆ تأسیساتی های پرخطر

بنا به تحقیقات و مطالعات انجام شده مساحت کل این مجتمع حدود شش هکتار و مالک اولیه آن آستان قدس رضوی بوده است. مجموعه ای که در زمان خود کامل ترین و بی نقص ترین و خاص ترین به شمار می رفته است. زمین مجموعه آپارتمان های مرتفع از بولوار فردوسی ۱ شروع و تا بولوار خیام و کال خیام ختم می شود. سمت چپ انتهای این مجموعه، ساختمان آجری بزرگ تأسیسات و موتورخانه مجموعه جانمایی شده است. اصغر طالبی نیک رادر حالی می بینم که جعبه ابزار در دست دارد. او زمانی که ۳۱ سال بیشتر نداشته و هنرش در کارهای تأسیساتی بوده وارد این مجتمع و ساختمان تأسیسات آن شده است و حالا ۶۱ سال دارد. به گفته طالبی نیک سیستم مرکزی تأسیسات این مجموعه در زمان خود بی نظیر بوده است. گرمایش و سرمایش ۵۵۰ واحد از موتورخانه تأمین می شده است. او به تعبیه شدن شوآنتینگ زباله در این آپارتمان ها اشاره می کند که البته از همان ابتدا بی استفاده باقی می ماند. شوآنتینگ زباله سیستمی است که برای دور انداختن زباله و پسماند در ساختمان های مدرن و بلند مرتبه طراحی می شود. اجرای این سیستم برای ساختمان های بلند مرتبه نیز صرفه اقتصادی دارد.

علی حیدریان یکی دیگر از نیروهای تأسیساتی این مجموعه است که مثل همکارش با وجود ۳۰ سال کار بازنشسته شدن، هنوز به کار فنی خود ادامه می دهد. او که قبل از رفتن به سرپازی با استادش برای تعمیر آسانسورهای اینجا آمده است. بعد از سرپازی همچنان به همکاری با این مجموعه مشغول است. او با اشاره به اینکه نخستین آسانسورهای شهر مشهد در این مجتمع نصب شد، توضیح می دهد: در هر بلوک دو آسانسور کارگذاری شده است که در مجموع ۲۲ دستگاه می شود. در طول این ۵۰ سال بارها قطعات تعمیر و تعویض شده است تا مثل ساعت کار کند و ساکنان این واحدها به ویژه آن هایی که در طبقات بالایی هستند اذیت نشوند.

شرکت میتسو بیسی ژاپن و شرکت نفت آمریکایی واگذار شد. این ساکنان خارجی به طور موقت در واحدهای خود بودند و بیشتر مواقع خالی از سکنه بود. اما واگذاری بخش بزرگ باقی مانده که با تبلیغات ارزش و قیمت زیادی پیدا کرده بود، برای خودش داستان ها داشت که شیرین ترین و جذاب ترین بخش پیشی گرفتن عشاق برای خرید یکی از این واحدها و زدن به نام معشوق بود. طوری شده بود که جوان هایی که کمی دستشان به دهان نشان می رسید، برای اثبات علاقه و عشقشان اقدام به خرید یک واحد از آپارتمان های مرتفع و پیشکش به نامزد و عشق خود می کردند.

◆ شبدر های خیره کننده

در گشت و گذاری که در محوطه سرسبز و پر از دار و درخت مجموعه سکوتی آپارتمان های مرتفع مشهد داریم، آرامش و سکوت آنجا خود را به رخ می کشد. سکوتی که با چپچپ و لچسب و بیای پرندگان شکسته می شود. جعفر افشار پیرمرد خوش پوشی که روی یکی از نیمکت های این بوستان محلی در آفتاب نیم روزی نشسته و با دوستش مشغول گپ و گفت است، به گفته خودش ۳۳ سال قبل بعد از مهاجرت از کشور سوئیس به ایران آمده است. او بعد از دیدن آپارتمان های ششصد دستگاهه و محله آیکوه و سرسبزی و لطافت هوا، این مجموعه چشمش را می گیرد و اینجارا برای سکونت انتخاب می کند. افشار به تعداد بلوک ها و واحدهایی که در آپارتمان های مرتفع ساخته شده است اشاره کرده می گوید: طوری که من شنیده ام شرکت فرجام و شرکت دیگری پروژه ساخت این آپارتمان ها را عهده دار بوده اند. آپارتمان های مرتفع شامل ۱۱ بلوک ۱۰ طبقه است. هر بلوک هم ۵۰ واحد دارد. شکل ساخت همه بلوک ها به شکل برگ شبدر است.

◆ جولان گوسفند ها در طبقات

این ساکن قدیمی آپارتمان های مرتفع خاطرات بسیار از اتفاقات و جریانات رخ داده در این مجموعه دارد. از تصرف و تصاحب بلوک های انتهایی توسط مردم در بحبوحه انقلاب تا سکونت خوزستانی و اهوازی های بی خانمان در بحبوحه جنگ: در شلوغی های سال ۵۷ و تغییر رژیم و انقلاب، عده ای فرصت طلب از شرایط به وجود آمده سوء استفاده کرده و به بلوک هایی که هنوز خالی از سکنه بود هجوم آوردند. آن زمان دیوارهای دور مجموعه حفاظ های آهنی نداشتند و هر کسی به راحتی می توانست وارد محوطه شود. طوری شده بود که عده ای گوسفند و بز هایشان را وارد ساختمان ها کرده بودند. این بز و گوسفند ها در وان های بزرگ در یکی از حمام های واحدی که سه خوابه بود نگهداری می شدند. بنابراین در توضیح بیشتر می گوید: واحدهای این مجتمع یک، دو و سه خوابه است که سه خوابه ها دو حمام دارد. یک حمام بزرگ تر و دارای یک وان به نسبت بزرگ است که متصرفان گوسفند هایشان را در آنجا نگهداری می کردند. او از درگیری و زد و خورد ها برای پس گرفتن واحدهای غصبی از دست متصرفان می گوید که دو سال در آن واحدها سکونت داشتند. اما اسکان جنگ زده های مناطق جنگی جنوب داستان دیگری داشته است. آن ها میهمانان مجتمع بودند و با ساخته شدن شهرک عرب های هیچ چون و چرابی نقل مکان کردند.

◆ اثبات عاشقی با خرید یک واحد آپارتمان

واگذاری آپارتمان های منحصر به فرد و تازه تأسیس هم روایت های جذابی دارد و شنیدنش از زبان مهری خانم خالی از لطف نیست: با توجه به خاص بودن و ساخت مهندسی این آپارتمان ها استقبال و متقاضی برای خرید بسیار بود. اما از همان ابتدا دو بلوک به کارمندان و مهندسان بلند پایه شرکت برق واگذار شد. تعدادی هم به کارمندان دارای پست و مقام صدا و سیما و استادان دانشگاه و چند واحد هم در بلوکی جداگانه به کارکنان و مهندسان شرکت های خارجی از جمله

کوی نشینی متصرف ها

در ادامه این گزارش به سراغ شهردار دهه ۶۰ و اوایل دهه ۷۰ شهر مشهد رفته و با وی نیز گفت و گوی کوتاهی انجام دادیم. علی اکبر صابری فر نیز با تأکید بر آستانه ای بودن مالکیت زمین این مجموعه در ابتدا توضیح می دهد: مجموعه آپارتمان های مرتفع جزو نخستین ساختمان های چند طبقه و مجهز شهر مشهد است که در زمان استانداری و تولیت آستان قدس رضوی، عبدالعظیم ولیان، بنا شد. از اتفاقات رخ داده در این آپارتمان ها تصرف تعداد زیادی از بلوک های خالی توسط عده ای در شلوغی های انقلاب بود. شهردار اسبق شهر مشهد ادامه می دهد: عده ای به سراغ این واحدهای خالی رفته و مستقر شده بودند. تا اینکه آستان قدس در زمین هایی معروف به کوی هاشمی نژاد زمین هایی به رایگان در اختیار متصرفان قرار داد.

مروری کوتاه بر تاریخ میدان فردوسی و مجسمه نصب شده در آن

قدیمی ترین تندیس نصب شده از حکیم توسی در مشهد همین است که حالا با دست بر آسمان افراشته در وسط میدان فردوسی ایستاده است.

مجسمه میدان فردوسی که در سال ۱۳۳۸ ساخته شده است، حاصل داستان هنرمند «استاد سید میر حسن ارزنگ نژاد» است و احتمالاً او تنها کسی است که می تواند اطلاعاتی از این میدان و مجسمه اش در اختیارمان قرار دهد.

قصه ساخت مجسمه فردوسی

به گفته ارزنگ که متولد ۱۳۰۰ و سال هاست ساکن تهران است، او مجسمه میدان فردوسی مشهد را وقتی ۳۸ سال داشته است، سفارش می گیرد طرح ماکت مجسمه را کشیدیم و با همکاری غلامرضا رحیم زاده و اسماعیل ارزنگ (پسر غلامرضا رحیم زاده ارزنگ) هم ساختیمش.

میر حسن ارزنگ اطلاعات چندانی در باره حال و هوای مشهد در زمان اجرای پروژه در خاطر ندارد اما دلیل نصب مجسمه فردوسی را خوب می داند: آن روزگار من در مشهد نبودم و اصل نامی میدان فردوسی پیش از ساخت و نصب مجسمه چگونه بوده است. اما آنچه از گفته های رحیم زاده خاطر هست، این است که به او گفته بودند این میدان در بین دو خیابان بزرگ قرار داشته که تازه ساز بوده، بنابراین تصمیم می گیرند در نقطه بین این دو خیابان میدانی بسازند و مجسمه کسی را در آن قرار دهند که روح حماسی، وطن دوستی و پهلوانی را به سر بازان یاد آور شود و آنان بتوانند با هوای نفس خود غلبه کنند. ساخت مجسمه فردوسی پیشنهاد می شود و بعد هم سفارش کار را به ما سپردند. ما هم کار را آماده کردیم و به مشهد فرستادیم تا نصب شود که شد. گویا بعد از این مجسمه، حسن ارزنگ تندیس ایستاده از فردوسی می سازد که پیش از تندیس ساخته شده به دست غلامرضا صديق برای مدت کوتاهی در آرامگاه نصب بوده اما پس از ساخته شدن تندیس صديق از فردوسی جا به جا می شود.

◆ متن کامل این مطلب در تاریخ ۲۵ اردیبهشت ۱۳۹۹ در صفحه تاریخ هویت روزنامه شهرآرا به چاپ رسیده است.